

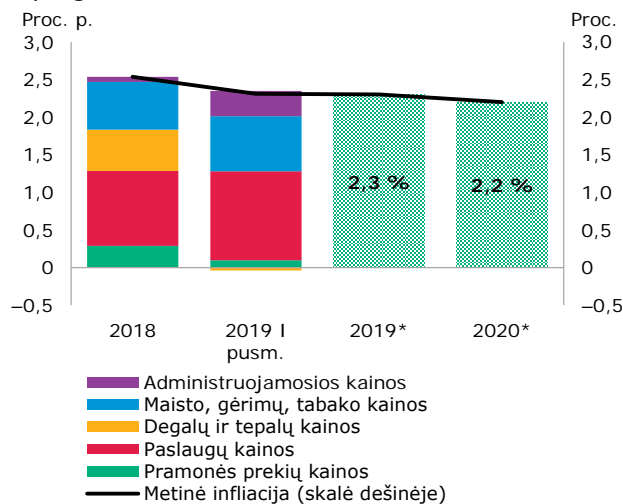
VI. KAINOS

Bendrosios infliacijos svyravimai 2019 m. pirmąjį pusmetį buvo susiję su maisto, degalų ir energijos kainų raida. 2019 m. pradžioje metinė infliacija sudarė apie 1,6 proc., tačiau vėliau ją didino sparčiau kilusios maisto produktų, įskaitant alkoholinius gėrimus ir tabaką, kainos. Pirmąjį pusmetį metinei infliacijai kur kas didesnę įtaką nei pernai darė ir administruojamosios kainos, o naftos kainų poveikis bendrajai metinei infliacijai buvo sumažėjęs. Šių veiksnių kainų raida lėmė tai, kad bendrosios infliacijos vidutinis lygis sausio–liepos mėn. sudarė apie 2,3 proc. ir buvo apie 0,7 proc. p. didesnis nei metų pradžioje. Nors šiais metais maisto produktų, įskaitant alkoholinius gėrimus ir tabaką, ir administruojamųjų kainų poveikis metinei infliacijai yra sustiprėjęs, didžiausią įtaką kainų augimui Lietuvoje ir toliau darė sparčiai kylančios paslaugų kainos (žr. 17 pav.).

Stabiliai kylančios paslaugų kainos lemia apie pusę visos bendrosios infliacijos. Beveik 5 proc. siekiantis paslaugų kainų augimas sietinas su didele vidaus paklausa. Pastarąją lemia didėjanti namų ūkių perkamoji galia, kurią didina vis dar sparčiai kylantis darbo užmokeskis, didėjančios socialinės išmokos. Tačiau spartus darbo užmokesčio augimas ateityje turėtų slopti. Šiomet Lietuvos bankas prognozuoja šiek tiek lėtesnį darbo užmokesčio augimą³³ (8,5 %), o kitąmet – vis dar spartų, bet sulėtėsiantį iki 6,7 proc.³⁴ Tačiau, net jei kitąmet darbo užmokesčio augimas lėtės kaip prognozuojama, dirbančiųjų perkamoji galia tebebus didėjanti, o tai ir toliau skatins didėti prekių ir paslaugų paklausą bei kainas (žr. 18 pav.).

Lietuvoje infliaciją ir toliau labiausiai didina paslaugų kainos.

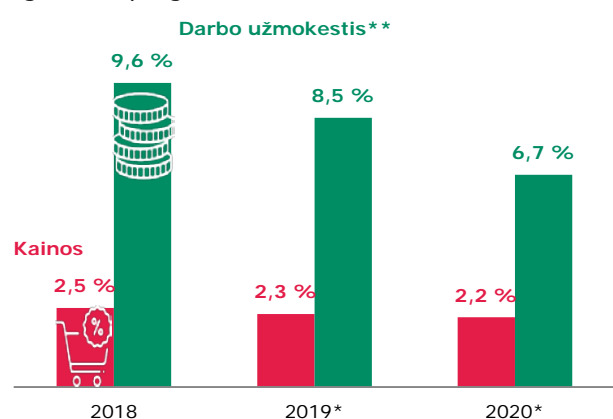
17 pav. Infliacija pagal SVKI, jos kaitos veiksniai ir prognozė

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos bankas.
* Lietuvos banko prognozė.

Kainų ir darbo užmokesčio augimo skirtumai tebėra reikšmingi.

18 pav. Metinė infliacija, darbo užmokesčio augimas ir prognozė

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas.

* Lietuvos banko prognozė.

** 2019 m. darbo užmokesčio augimo prognozė neapima jo perskaičiavimo, įsigaliojus mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimams.

Maisto, įskaitant alkoholį ir tabaką, kainų augimas nuo metų pradžios kilo vis sparčiau. Nepalankios oro sąlygos turėjo įtakos sumažėjusiai kai kurių daržovių pasiūlai ir padidėjusioms jų supirkimo kainoms. Tai lėmė maždaug penktadaliu brangesnes daržoves nei pernai. Maisto kainų kilimui šiek tiek mažesnę, bet pastebimą įtaką darė ir spartesnis mėsos produktų kainų augimas. Pastarasis suintensyvėjo prasidėjus kiaulių maro protrūkiui Kinijoje, o tai prisidėjo prie brangstančios kiaulienos. Tačiau maisto kainas didinančiai veikė ne tik išorės veiksniai. Pavyzdžiui, nuo kovo mėn. padidintas akcizo tarifas tabakui ir etilo alkoholiui taip pat didinančiai veikia kainas. Bendrai šie veiksniai didina infliaciją apie 0,1 proc. p. Tiesa, šiemet buvo ir gerų vartotojams žinių – per metus beveik dešimtadaliu pigo vaisiai, o pienas, kiaušiniai šiemet vidutiniškai taip pat

³³ 2019 m. Lietuvos banko darbo užmokesčio augimo prognozė neapima jo perskaičiavimo, įsigaliojus mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimams.

³⁴ Plačiau galimo darbo užmokesčio sulėtėjimo priežastys nagrinėjamos skyriuje „Darbo rinka“.

buvo šiek tiek pigesni nei pernai. Panašu, kad šių metų grūdinių augalų derlius ir derlingumas taip pat bus geresni nei prieš metus³⁵, o tai gali lemti palankesnę vartotojams grūdinių produktų kainų raidą ateityje.

Energijos kainų įtaka infliacijai šiemet banguoja. Dėl pasikeitusių rinkos sąlygų³⁶ keliolika procentų pakilusios elektros ir dujų kainos metų pradžioje infliaciją didinančiai veikė stipriausiai per pastarąjį penkmetį. Tiesa, šiek tiek kitokios tendencijos buvo stebimos *Brent* žalios naftos rinkoje – metų sandūroje kritusi žemiau 60 JAV dolerių už barelį žymos, naftos žaliavų kaina vėliau pradėjo kilti, o pastaruoju metu ir vėl svyravo ties 60 JAV dolerių už barelį riba. Sprendžiant pagal naftos ateities sandorius, rinkos dalyviai tikisi, kad vidutinės naftos kainos 2019 m. bus panašios į 2018 m. lygį. Tokiu atveju šių žaliavų kainų poveikis infliacijai būtų ribotas. Tačiau, vyraujant dideliame neapibrėžtumui geopolitinėje arenoje, naftos žaliavų kainos gali susvyruoti stipriau, nei tikimasi.

Lietuvos ekonomikai sparčiai augant ir konverguojant su Vakarų Europos šalimis, prognozuojamas metinės infliacijos tempas turėtų viršyti 2 proc. Remiantis Lietuvos banko prognozėmis, metinė infliacija šiemet turėtų būti gana panašaus lygio kaip ir pirmąjį pusmetį ir siekti apie 2,3 proc., o kitąmet truputį sumažėti (2,2 %). Remiantis šiuo metu turimais duomenimis, didesnių ar ilgai trunkančių bendrosios infliacijos svyravimų nesitikima. Tiesa, visada gali būti pasaulinių žaliavų kainų raidos netikėtumų tiek dėl geopolitinio neapibrėžtumo, tiek ir dėl nepalankių oro sąlygų.

³⁵ Remiantis Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto birželio 20 d. prognozėmis.

³⁶ Plačiau žr. 2019 m. kovo mėn. Lietuvos ekonomikos apžvalgos interą [„Kylančių energijos kainų poveikis infliacijai ir namų ūkių vartojimui“](#).